

Andrea Kerstinger

Drage uspomene – priča u poslovica

Većkrat, kad idem kroz vrt i vidim cvatuće šipke, mislim na svoju dragu staramajku. Ona je svaki dan djelala u vrtu dokle je mogla, u ljeti i u zimi. Čudaputi sam se čudila kako zna izdurati vrućinu kot i mrzlinu, ali majki to ništ nije načinjalo.

„No, poj“, je htela reći, „to moraš zet kot je. **Vrime je tako kot su ljudi.** Svaki dan drugačiji.“

Mislim, da su ljudi prlje bili čuda ča naučni. Oni su pretrpili boj, glad i druge teške čase. Naučili su se u toku vrimenta, da nije sve po sebi razumljivo i nastali su strpljivi.

Čudim se koliko zna jedan človik pretrpiti: toliko boli i suz. Koliko puti je sprohadjala majka najbliže na cimator. Rodbina je velika a krug družic nije bio mali. Čudaputi se je majka potužila: „Zač me dragi Bog ne kani k sebi zet?“ U to vrime su jur mnogi rodjaki bili umrli, med njimi je bila i nje draga sestra Liza. S njom se je majka htela dugo razgovarati, a ti razgovori su joj kadakoč i falili.

Pravoda smo mi mladi bili uza nju, ali to nije bili isto. Kako bi ju mi mladi mogli razumiti? Ipak se je razveselila kad je imala dicu, unuke a kašnje i praunuke uza se. Nek jedno nije kanila: Nijedan joj nije smio reći „Urlioma“. Tako ča nek Nimci velu, a zvana toga ju to starju načinja. „**A starih ljudi nij**“. To je majka rekla i kad je jur bila prik 90 ljet stara.

Kad ovako najzad pomislim na svoju starumajku, onda si mislim, da ju nije samo molitva držala – ona je molila dan i noć – i kad je mogla, onda je išla k maši. Ne, i takozvane poslovice su joj svenek prik ust došle.

Jedno je majki svenek bilo važno. Da su gosti dostali dost za jisti i za piti. „**Ki pita, ta nerado dâ!**“, to je bila nje slavna rič.

To znači, da nismo smili pitati goste: „Se kanite ča napit?“ nego „Ča se kanite napit?“

No, a za jilo se uopće nije htilo pitati, bar ne ako je išlo po majki. Ona je najvolila nametati stol, a najbolje veljek još i pladnje od gostov.

Razveseliti se je htela kad su se svečevali rodjendani ili još već imendani. Onda je ona bila takorekuć u nje „elementu“. Dane dugo je jur htela pripravljati i moju mamu pitati je li ne kani sad jur jednoč ča speći. „Pak, boa, ne tako malo, da sfali!“ To je svenek bila nje najveća skrb. A kad su pak gosti hteli dojt, se je – čim je starja nastala – i htela k njim sjesti, ali jednim okom je svenek pogledala je li

ionako ništ ne fali. Kumaj je ki-ta šnici htio faliti na ploči, onda smo jur morale bižati, da još ča doprimimo. No da, morete si misliti, da si onda cijel tajedan nismo morali već ništ kuhati...

Apropos kuhati, „**Jist se mora to, ča na stol dojde!**“, a ne kakove špompanadle načinjati [pretirati]. Petak se je svenek kuhalo prez mesa, a nedilju je panirano ili pečeno došlo na stol.

Ali i ako je majka sve jila, i onda je imala takozvane favorite. A većputi su to bili i meniji, ke nijedan drugi nije jio, samo ona: Na primjer šnicle je najvolila jisti zis kompotom – ar to se je naučila u takozvanom kimpetu [*Kindbett*]. Onda je cijela familija kuhala za majku, ka je stoprv porodila i svaki dan je ki drugi doprimio kakove dobre stvari – pravoda, za cijelu familiju, ne samo za mladu majku. A morebit, da ne bude mliko kiselom nastalo, onda se nije nudila salata šniclu, nego skuhan kompot – a to je majki ostalo. Ali zapravo je to nek ona u toj kombinaciji jila.

A jila je – kot sam tolič jur rekla – skoro sve! Ja se ne znam spomenuti, da bi joj se ča ne bi bilo račilo. Je li su to bili žganci zis kiselom supom, cušpajz [varivo] od buče ili fržona, palačinke ili govedska juha. Sve je bilo dobro za svoj čas. A volila je i slatko, najbolje ča zis čokoladom.

I kad sam sada natuknula buče, onda mi dojde jedna štorica napamet, ka se je dogodila u Trajštofu kod moje tete Ele. Ona je čuvala na jednu divičicu, Veru, ka je znala nek nimški, a kadakoč ju je i sobom zela k sebi domom. Jednoč smo mi dvi divičice – mi smo skoro glajno stare – bile Trajštofi, a *Tante Ella* je načinila panirane cukinije. Ja sam to poznala od doma i sam bila naučna, da sve jim, nek da bude i ta druga divičica to isto jila, onda je *Tante Ella* rekla, da su to *Fischstäbchen*. Veri i meni se je račilo, nek najednoč sam ja rekla – a kod mala nisam znala tako perfektno nimški: „*Oba des schmeckt, des schmeckt...*“ *Tante Ella* i *Onkel Peppi* su se gledali i bojali, da ću sada sve uvaditi i da će biti sada konac jila. A ja sam ali nek vanspravila: „*Des schmeckt wie bei der Oma die ,bučn*‘.“ No, tr je dobro bilo.

„**Ti nigdar nećeš prvoga vrganja najt!**“ No da, zapravo ga gor nisam bila iskati. Ali to je majka htela reći kad sam kot dite jako dugo spala. U prazniki ili na subote su me bratići došli zbudjati, ako su i oni koč kod majke jili i su jur hteli iz dalekoga vikati: „No, ča va još svenek spi?“

No da, od onoga hipca već sigurno nisam spala.

Spati mi je htela dati najka, to štima, ali sugurno ne na nedilje. Ar onda se je moralo pojti k maši i to je bilo svejedno kako dugo je ta noć pred tim durala. „**Ki je knoći junak, ta mora bit i jutro!**“ To sigurno nije nek samo moja starmajka rekla, ta poslovice je bila poznata u svi stani.

„Ali ja nisam junak...!“ bi bila rado kanila onda reći, ali to ionako ne bi bilo ništ hasnilo. Ar onda bi mi bila majka odgovorila: „**A za divičicu se to gor ne dostoji!**“ No dobro, ću joj oprostiti, ar ona je jur iz starje generacije.

Ki je poznao moju staramajku, ta će moći potvrditi, da je bila jako ljubezna žena, ali da je imala i svoje principe, kot sam je sada nakratko natuknula. I morebit to nisam svenek razumila kad sam još bila mala, ali jedno joj je bilo isto jako važno – i to je svenek htela ponoviti: „**Mi se doma po hrvatsku!**“ Ona je bila osvidočena o tom, da se materinski, hrvatski jezik more dobro naučiti doma u stanu – a to nimško će onda ionako od samoga dojt. Sada sam odrašćena i gizdava na moj materinski jezik i na sve druge jezike, ke više-manje dobro govorim. Hvala Bogu su moja mama i staramajka bile tako samosvisne i su me naučile hrvatsku rič.

Zato – ali pravoda i za sve drugo lipo ča sam smila doživiti u svojem ditinstvu – velim: „**Lipo Bog plati!**“

Za Gradišće kalendar 2025. priredio Ivan Rotter